Література:

1. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія й методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. – Суми: Університетська книга, 2004. – 427 с.
2. Вольчинський А.Я. Українські рухливі ігри для дітей 5-6 років // Методичний посібник для вихователів дошкільних закладів. – К.: ІЗМН, 1996. – 96 с.
3. Воробей Г.В. Народні ігри та забави у фізичному загартуванні молодших школярів різних етнографічних груп Прикарпатського краю: Автореферат дис... канд. пед. наук. – К.,1997. – 16 с.
4. Пензулаева Л.И. Исследование физической подготовленности детей дошкольного возраста: Автореферат дис... канд. пед. наук. – М., 1973. – 20 с.
5. Фролов В.Г. Физкультурные занятия игры и упражнения на прогулке. – М.: Просвещение, 1986. – 158 с.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ПРИРОДНИХ УМОВАХ СІЛЬСЬКИХ ДІТЕЙ ВОЛИНІ У ДОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Володимир Санюк
Волинський національний університет ім. Лесі Українки

Актуальність. У вирішенні проблеми покращення стану здоров'я підростаючого покоління України виняткову важливу роль відіграє рівень розвитку фізичного виховання у закладах освіти. Фізичне виховання у навчально-виховній сфері має закласти основи забезпечення та розвитку фізичного і морального здоров'я, комплексного підходу до формування розумових і фізичних якостей особистості, вдосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя й професійної діяльності на принципах індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів і форм фізичного удосконалення.

Вивчення проблем фізичного виховання та спортивного вдосконалення сучасної молоді, на нашу думку, не можливо без екскурсу у довоєнні, 30-ті роки, коли Західна Україна, зокрема Волинь, перебувала під владою Речі Посполитої. Із цією метою ми проаналізували архівні документи серед яких були матеріали Окружного осередку фізичного виховання в м. Луцьку, звіти дирекцій гімназій про стан здоров'я, фізичне та військове виховання учнів Кураторіуму Волинського шкільного округу в м. Рівному, різноманітні періодичні видання такі як газета «Українська нива»,

«Волинське Слово», «Голос Волинського вчительства», ілюстрований журнал українського протиалкогольного та протинікотинного руху «Відродження», спортивний тижневик «Змаг» та журнал «Сила».

Результати дослідження. Дослідження показали, що на той час на Волині проводились змагання різного рангу з різноманітних видів спорту: легкої атлетики, футболу, кошиківки, сітківки, пінг-понгу, хокею, лижного та ковзанярського спорту, велогонок, стрільби та веслування. Цікавим є той факт, що здійснювались змагання з польотів на повітряних кулях, які за три доби могли пролетіти більше півтори тисячі кілометрів та приземлятись під Москвою, в Твері, Воронежі, на Кавказі і навіть у Фінляндії [1].

Значна увага приділялась здоров'ю та фізичному вихованню учнів гімназій, приватних, торгових та ремеслених шкіл. Зокрема цим проблемам присвячено статтю вчителя Яна Зєлінські «Про фізичне виховання в наших умовах», яка була надрукована в газеті «Голос Волинського вчительства» у вересні 1936 року. Наскільки стаття актуальна і сьогодні доводить цитата з неї: «…В жодній сфері шкільного життя немає такої диспропорції між намірами та досягнутими результатами, як у фізичному вихованні. Велика кількість директив виданих з цього приводу здавалося б повинна була підняти фізичне виховання в школах на високий рівень. Насправді бачимо, щось інше. Бо якщо візьмемо до уваги брак в багатьох школах площадок, гімнастичних залів, найелементарніших смуг перешкод, приладів, не кажучи вже про форму. Досить часто, особливо взимку, замість гімнастики, «підтягують» польську та російську мови чи арифметику – то слід стверджувати, що стан фізичного виховання залишається, ще далеким до бажаного». [4] Здається, що цитата вилучена з сучасного видання, автор якого вболіває за належний стан фізичного виховання.

У архівних документах зустрічаємо цілі урядові декрети присвячені справам фізичного виховання та особистій гігієні школярів. У «Щоденнику шкільного Кураторіуму», який датований 1924 роком, знаходимо такі пункти:

1. Про збереження правильної постави дітей під час шкільних занять. Вже з перших років шкільного навчання дитина схильна до неправильного сидіння, для цього вчителі повинні звертати на це постійну увагу. Весь час кожен учень повинен зберігати правильне положення, а в середині уроку виконувати вправи на відпочинок та розслаблення.

2. Інструкції для шкільних лікарів, які здійснюють гігієнічний та лікарський догляд в школах. Якби в освітніх школах лікарі

керувалися цими детальними інструкціями, наскільки менше зусиль в цю справу доводилося б вкладати вчителям.

3. Школа має обов'язок піклуватись не тільки про моральне виховання та розумовий розвиток шкільної молоді, а також про її фізичний розвиток. Мусимо дбати про те, щоб школярі могли розвиватись фізично не тільки в школі але й вдома.

4. Проводити між уроками рухливі перерви.

5. Використовувати спортивні площадки.

6. Провітрювати клас.

7. Гаслом роботи над фізичним вихованням повинен бути культ здоров'я а не культ фізичної сили.

8. В тих школах, де залучені вчителі фізичного виховання слід зробити натиск на широке застосування ігор та рухливих забав.

9. Ігри та забави пристосовувати до місцевих умов.

10. Піклуватися та надавати допомогу громадським організаціям, харцерству та ін.

11. Тілесні вправи, згідно з загальним характером виховання повинні сприяти здоров'ю, спритності, працездатності та гарній поведінці. [3]

Ці положення настільки актуальні і зараз, що немає потреби їх коментувати.

Про рівноцінне відношення до фізичного виховання у сільській місцевості та містах можна судити з наступної цитати: "... наші умови праці по селах і містечках на Волині не набагато гірші від тих, в котрих працює вчитель, що має гарні гімнастичні зали, та фінанси на придбання приладів та устаткування. Вкоренилось переконання, що фізичне виховання може бути проведене на достатньому рівні тільки в міських школах, забезпечених всім необхідним.

Варто однак перерахувати наші можливості. Так наприклад деякі повіти Волині Любомльский, частина Володимирського, Ковельський, частина Луцького, Сарненський та Костопільський мають незліченну кількість озер, ставків, річок та струмків. В Ковельському повіті на п'ятдесят чотири школи виявилося, що сорок одна з них знаходяться в селах які розташовані не далі як за два-три кілометри від озера (часом двох чи трьох озер).

Де ще можна знайти кращі умови для навчання бігу на лижах, їзди на санках, хокею взимку, а плавання, веслування, гри у водне поло влітку". [4]

Автор висловлює думку про те, що на заваді повноцінному фізичному вихованню у сільській місцевості можуть стати матеріальні умови, але ж відразу сам пропонує вихід із скрутного

становища: "Звідки взяти засоби? І це знайдеться, тільки не зараз же, а за два чи три роки систематичної і наполегливої праці в цьому напрямку вчителя або цілого колективу на чолі з керівником, якщо мова йде про організовану школу.

Дерев'яні лижі на уроках праці можуть виготовляти діти вже з четвертого класу *[вік 14-15 років]*. Ще легше зробити санки, чи купальний костюм, котрий можна зшити з будь якої тканини.

При організації купання у водоймі потрібно попрацювати над приготуванням берега озера чи ставу. Треба буде зараз і на майбутнє увійти в порозуміння з батьківським комітетом, солтисом, може з громадською радою, війтом чи власником озера, якщо це приватна власність, але всі ці клопоти оплатяться. Неосвіченість та необізнаність в справах особистої гігієни та здоров'я серед широких мас людей ще панує. Яким великим кроком до зміни на краще було б розповсюдження скрізь купалень!

Якщо мова йде про південні повіти Волині, то вони мають добрі умови для бігу на лижах, який деякі школи вже запровадили. А прогулянки до лісу взимку, урізноманітненні грою в сніжки, а влітку харцерськими походами, чи якимись іграми з елементами бігу, на скільки більше дає користі для здоров'я ніж найкраще проведений урок із застосуванням приладів у гімнастичному залі в місті. А в місті проведення годинної гри, навіть двогодинної прогулянки до лісу, на луки чи до річки є неможливим". [4]

Із публікацій минулого можемо зробити висновок про те, що у селах бракувало спортивних майданчиків, але ця проблема не могла стати на заваді фізичному вихованню дітей і молоді. Дізнаємось далі як її вирішували: "Дякувати Богу, на всій Волині, ще не відчувається нестатку землі, з того часу коли стала проводитись меліорація. Здобуття кавалка землі на площадку не складає великих труднощів" [2, 3, 4].

Отже майданчики для ігор і вправ у сільській місцевості робили своїми руками.

Про авторитет вчителя фізичної культури дізнаємося з таких рядків: "Мусимо пам'ятати, що вчитель фізичного виховання має не менш важливу роль ніж вчитель польської мови, де другий на своїх заняттях відповідає за духовну культуру нашої Вітчизни, то від першого залежить фізичний розвиток і здоров'я молодого покоління.

Нехай здоровий дух нашої молоді розвивається в здоровому, загартованому тілі. Нехай якомога більша кількість наших дітей сповна використовує природні фактори: повітря, сонце та воду" [4].

Висновки:

1. Головною і невід'ємною ціллю фізичного виховання у довоєнні 30-ті роки на Волині був культ здоров'я, а не фізичної сили.
2. Фізичному вихованню дітей та молоді приділяли належну увагу, його проблеми розглядались і обговорювались на різних рівнях.
3. Для фізичного виховання дітей у селах широко використовувались природні умови, а матеріальну базу для занять по можливості створювали своїми силами.
4. Деякі проблеми фізичного виховання підростаючого покоління, які піднімались у довоєнний період, залишилися актуальними і сьогодні.

Література:

1. Змагання повітряних балонів // Українська нива. – 1934, 30 вересня.
2. Переписка дирекцій шкіл с попечителем Волинського шкільного округу.
3. Щоденники шкільного Кураторіуму.- 1924-1936.
4. Ян Зєлінські. Про фізичне виховання в наших умовах // Голос Волинського вчительства .- 1936, вересень.

ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ ШКОЛЯРІВ

Володимир Пристинський, Катерина Плотнікова, Тетяна Пристинська
Слов'янський державний педагогічний університет

Постановка проблеми. Життя і здоров'я людей є найвищими суспільними цінностями, з урахуванням яких повинні визначатися всі інші цінності та блага.

Проблема зміцнення здоров'я засобами фізкультурно-оздоровчих технологій відома людству з давнини. Ще мудрий Горацій застерігав: " … Якщо не бігаєш з молоду, поки здоровий, доведеться бігати, коли захворієш". Заняття фізичними вправами доцільні в будь-якому віці. З юнацьких років і до глибокої старості